

Adgang til og omgang med: Skarpe og spidse genstande

Idékatalog
til retningslinjer og praksis

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Baggrund.....	3
Arbejdsgruppens sammensætning.....	3
Arbejdsgruppens opgave	3
Arbejdsgruppens proces og metoder.....	3
Indledende overvejelser	4
Knive og andre spidse/skarpe genstande.....	4
Relationen til det øvrige sikkerhedsarbejde.....	4
Hvilket socialt tilbud eller behandling er der tale om?	4
Idékataloget.....	4
Hvad siger juraen?	4
Planlægning af aktiviteter	5
Sikkerhedsmæssige retningslinjer	6
Opbevaring og sikring	6
Typer af knive.....	7
Oversigt over anbefalingerne	7
Skema: Adgang til/omgang med skarpe og spidse genstande	8

Baggrund

Flere af de seneste eksempler på vold i psykiatrien og det specialiserede socialområde har involveret brugen af knive. 'Styregruppen vedrørende opfølgning på den eksterne kommissionsrapport' har på den baggrund nedsat en arbejdsgruppe, der har beskæftiget sig med forholdsreglerne i forbindelse med adgangen til, og omgangen med skarpe og spidse genstande – herunder knive - i Psykiatri og Social, Region Midt.

Arbejdsgruppens sammensætning

Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra både Psykiatri og Socialområdet. Formandskabet har været varetaget af Jens Krag, som også er medlem af 'Styregruppen vedrørende opfølgning på den eksterne kommissionsrapport'.

Øvrige repræsentanter i arbejdsgruppen er:

- Allan Borresen, afdelingsleder på Granbakken
- Tina Sognstrup Petersen, leder af ergoterapien i Regionspsykiatri Vest
- Peter Tanghus, afdelingsleder på Sønderparken
- Kai Tore Steinsli, afdelingsleder på den sikrede afdeling Kronen
- Linda Munk Dall, arbejdsmiljøkoordinator, HR Administrationen, Psykiatri og Social (tovholder og sekretær)

Såvel formand som repræsentanter er udpeget af PSL.

Arbejdsgruppens opgave

Et kommissorium godkendt af styregruppen, har defineret arbejdsgruppens opdrag. Den overordnede opgave har været, at udarbejde et idékatalog, der rummer forslag til forholdsregler, som afdelinger og specialområder kan tage i anvendelse, i forhold til adgangen til og omgangen med skarpe og spidse genstande i Psykiatri og Social.

Mere specifikt er arbejdsgruppen blevet bedt om at forholde sig til - samt komme med forslag til:

- Hvorledes aktivitetsplanlægning – herunder madlavning - kan begrænse adgangen til og omgangen med skarpe genstande – eks. knive
- Sikkerhedsmæssige retningslinjer i forbindelse med anvendelse af skarpe genstande sammen med patienter/beboere i køkkener og i fællesarealer
- Opbevaring og sikring af skarpe genstande – eks. knive
- Hvilke typer af knive, som kan anbefales ud fra en sikkerhedsbetragtning

Arbejdsgruppens proces og metoder

Der er afviklet 2 møder i arbejdsgruppen. Repræsentanterne har forud for første møde indsamlet retningslinjer og praksis fra egen enhed, med henblik på videreformidling til de øvrige medlemmer af arbejdsgruppen. Administrationen har herefter udarbejdet et katalog. Idékataloget er således udarbejdet, med udgangspunkt i de drøftelser og input arbejdsgruppen har bidraget med. Den relaterer sig overordnet set til 'Model for sikkerhed 1.0, for både behandlingspsykiatrien og de regionalt drevne socialområder, ligesom der er søgt inspiration i eventuelle retningslinjer og praksis i andre regioner og kommuner.

Indledende overvejelser

Som en ramme for hele drøftelsen af praksis og omgang med skarpe genstande, finder arbejdsgruppen det vigtigt indledningsvist at forholde sig følgende overvejelser:

Knive og andre spidse/skarpe genstande

Inspirationskataloget relaterer sig til skarpe og spidse genstande generelt. Det er således ikke kun knive, der kan anvendes som våben til at stikke. Også sakse, skarpt værktøj, spidsede tandbørster og lignende kan anvendes, og skal således også tænkes ind i den daglige sikkerhed.

Relationen til det øvrige sikkerhedsarbejde

Adgangen til, omgangen med, og praksis for knive, skal på lige fod med andre områder også tænkes ind i og relateres til det daglige sikkerhedsarbejde. 'Model for sikkerhed' ligger som en overordnet ramme for det fremadrettede arbejde, og danner således grundlag for de lokale sikkerhedsplaner/voldspolitikker. Modellen forholder sig i sit indhold også konkret til vigtigheden af, at tænke fysisk indretning og inventar ind i den lokale sikkerhedsmodel. Der ligger i idékataloget op til, at de nedenstående anbefalinger integreres i den lokale sikkerhedsplan, voldspolitik, pædagogik/behandlingskultur, risikovurderingsværktøjer og lign.

Hvilket socialt tilbud eller behandling er der tale om?

Da idékataloget henvender sig til både behandlingspsykiatrien samt de regionalt drevne socialområder, og der samtidig også er stor forskel på de interne tilbud i eksempelvis de sociale specialområder, så får det en hvis variation i de anbefalinger der ligger frem i dette katalog.

Der er således stor forskel på, om borgeren er indlagt til behandling, om borgeren er anbragt på en sikret institution, eller om borgeren bor i egen bolig men modtager ydelser efter forskellige paragraffer i serviceloven.

Derfor indledes inspirationskataloget med at forholde sig til det juridiske grundlag for intervention, hvilket vil få betydning for nuancerne af de nedenstående anbefalinger.

Idékataloget

Hvad siger juraen?

Retningslinjer i forhold til praksis og sikkerhedsmæssig opbevaring af knive og andre skarpe genstande, afhænger i højt grad af, hvilket botilbud/behandlingsenhed der er tale om. På en stor del tilbuddene under socialområdet, bor borgerne i eget hjem. Det vil sige, at ledelse og medarbejdere ikke har en bestemmelsesret til eksempelvis at kunne låse knive inde, men kun kan henstille til brug og opbevaring i eksempelvis en husorden. Ulovlige knive og andre ulovlige stikvåben kan dog konfiskeres af politiet (Våbenlovens § 4, stk. 1). Ofte vil der dog på de sociale tilbud være tilknyttet

fællesarealer med opholdsrum, køkken og værksteder af forskellig art. På disse fællesarealer er det muligt for ledelse og personale, at opstille regler og retningslinjer for praksis og opbevaring.

Arbejdsgruppen ønsker også at gøre opmærksom på, at der den 1. juli 2013 i Serviceloven blev indført nye indgrebsmuligheder over for personer med nedsat psykisk funktionsevne, som er anbragt i en boform jf. § 108 i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse. De nye bestemmelser omfatter også varetægtsarrestanter, der er anbragt i boform jf. § 108. Indgrebsmulighederne åbner op for undersøgelse af den anbragtes opholdsrum og ejendele samt inddragelse af den anbragtes effekter (eks. knive og lign.), når dette skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet. De nye indgrebsmuligheder findes i Servicelovens kap. 24 a §§ 137 e til 137 m. Indgrebene må dog ikke være mere indgribende end formålet tilsiger, ligesom indgrebet skal bringes til ophør, når betingelserne i de enkelte bestemmelser ikke længere er opfyldt.

For uddybende oplysninger vedr. ovenstående anbefales det at kontakte juristerne i Psykiatri og Social, Administrationens.

Planlægning af aktiviteter

Aktiviteter med borgerne dækker over mange forskellige tiltag. Det er selvfølgelig oplagt, at madlavning er den aktivitet der involverer størst sikkerhedsmæssig risiko, men også andre aktiviteter som værkstedsarbejde, hobbyarbejde og lignende giver adgang til skarpe og spidse genstande, der kan anvendes som stikvåben.

Det er vigtigt at planlægge aktiviteten inden den indledes, og vurdere om der er risici forbundet hermed. Systematiske risikovurderinger, som de overordnet er beskrevet i 'Model for sikkerhed' ligger til grund for denne vurdering, og anvendes konkret, som de er beskrevet i de lokale sikkerhedsplaner.

Overvej i risikovurderingen om aktiviteten med fordel kan foregå på fællesarealer frem for i borgerens egen bolig. Her kan ledelse og medarbejdere i højere grad styre aktiviteten og kontrollere adgangen til eksempelvis knive.

Følgende kan indgå i risikovurderingen:

- Den systematiske risikovurdering – hvordan er borgeren den pågældende dag? (hvordan har borgeren været de forudgående dage)
- Faglig viden om borgeren. Udgør denne borger en særlig risiko. Er der udarbejdet en risikoprofil på borgeren, og er det her beskrevet om denne borger har en historik ift. knive, som er vigtig at være opmærksom på?
- Vurdering af hvor aktiviteten skal foregå – eget hjem eller på fællesarealer?
- Foregår aktiviteterne umiddelbart uden brug af skarpe genstande, men i nærhed af sådanne, som det er muligt at få fat på?
- Er der tale om alenearbejde?
- Hvor mange skal deltage i aktiviteten i forhold til de medarbejderressourcer der er sat af til det?

- Hvis flere borgere skal deltage, hvilke borgere kan så ud fra en sikkerhedsmæssig betragtning håndtere eksempelvis knive, og hvem skal sættes til andre opgaver?

Risikovurderinger skal altid følges op ad konkrete sikkerhedsmæssige foranstaltninger. Overvej om det er muligt at sikre på anden vis, så en borger kan deltage i en aktivitet men med højere sikkerhed. Eksempelvis overveje: skal der være 2 medarbejdere til stede? Kan borgeren lave andet i køkkenet, som ikke involverer brugen af knive.

Når der planlægges en aktivitet med en borger, er det generelt vigtigt at være opmærksom på, ikke at lade borgerens behov stå over medarbejdernes egen sikkerhed, hvis sikkerhedsforanstaltningerne synes at stå i vejen, for den pædagogiske indsats man gerne vil yde. Med andre ord, hvis en borger profiterer af en bestemt aktivitet - eksempelvis madlavning, men udviser ændret adfærd ved den systematiske risikovurdering, så kan konsekvensen være, at borgeren ikke kan deltage i madlavning den pågældende dag.

Sikkerhedsmæssige retningslinjer

Det er vigtigt at skabe sig overblik over, hvad man har af knive, sakse, værktøj og lign. For at bevare overblikket, kan det være en god ide at holde lister over antal af disse på fællesarealer. Sammenholdt med systematiske optællinger, eksempelvis 2 gange dagligt på bestemte tidspunkter - eller ved indledning og afslutning af en aktivitet, vil man hurtigt opdage, hvis der mangler en kniv eller en saks.

En måde at skabe overblik under selve aktiviteten er, at man kun har eksempelvis knive eller sakse fremme i den tid de skal bruges. Som eksempel; skal der snittes salat, så udleveres en kniv til formålet, og når salaten er snittet afleveres kniven, den vaskes af og lægges væk igen. Knive skal ikke ligge fremme på borde, og heller ikke stå i opvaskeren. De sikkerhedsmæssige retningslinjer, som træder i kraft under selve aktiviteten, hænger i høj grad sammen med den planlægning, som blev behandlet i foregående afsnit. Det kan eksempelvis vurderes, hvor mange knive der skal være ude ad gangen. Hvis en medarbejder har flere med i køkkenet, er det en overvejelse, at kun 1 borger ad gangen udfører aktiviteter, der kræver en kniv. Det er endvidere hensigtsmæssigt, at medarbejderen hele tiden kan se borgeren, som anvender kniven. Stå således aldrig med ryggen til, og gå ikke fra aktiviteten, mens kniven er i brug. Hvis borgeren skal hente noget, skal kniven ligeledes lægges et forsvarligt sted, og må ikke bæres med.

Opbevaring og sikring

Når det kommer til opbevaring og sikring af skarpe og spidse genstande, så får det væsentlig betydning, om de tilhører fællesarealerne eller om de befinder sig inde hos borgeren i dennes egen bolig.

På fællesområder eller værelser/sengestuer, som personalet har bestemmelsesret over, kan det være hensigtsmæssigt at sikre knive på forskellig vis.

Man kan eksempelvis:

- Låse knivene/skarpe genstande inde i skuffer, som kun personale har adgang til

- Låse knive/skarpe genstande inde på depotrum eller andre rum, hvis man har en formodning om, at en skuffe ville blive brudt op.
- Sætte knive/skarpe genstande fast med wire i passende længde, så man kun står et bestemt sted og udfører en aktivitet.

Ved borgere i eget hjem, er det vigtigt at vurdere, om der er en risiko – både i forhold til borgeren, men også i forhold til de andre beboere som kan færdes i og omkring hjemmet. Hvis man har en borger, der har knive i sit hjem, kan man ikke som hverken ledelse eller medarbejder, kræve at knivene fjernes eller låses inde.

Hvis man vurderer, at det udgør en sikkerhedsmæssig risiko, er det dog vigtigt at iværksætte forebyggende tiltag. Disse tiltag har til formål at sikre, at borgerens skarpe er forsvarligt opbevaret i borgerens bolig, så disse ikke umiddelbart kan stjæles, eller spontant kan benyttes til at true eller skade øvrige borgere eller medarbejdere.

Sådanne forebyggende tiltag kan være:

- Udarbejde en liste over mange knive/skarpe genstande borgeren har i boligen. Det bør desuden beskrives hvordan, og til hvad borgeren benytter disse
- Den enkelte borgers opbevaring af knive/skarpe genstande i boligen skal indgå og dokumenteres i forbindelse med de daglige risikovurderinger
- Når eksempelvis knivene ikke benyttes, henstilles til at de opbevares aflåst, enten i skuffe, eller bag låst yderdør. Der kan eventuelt også stilles et skab ind til knive, som kan låses
- Det henstilles til borgeren, at vedkommende opbevarer knive/skarpe genstande på en måde, så de ikke umiddelbart kan stjæles eller benyttes af andre borgere eller gæster.
- Føler medarbejderen sig utryk i samværet med borgeren i borgerens bolig bl.a. som følge af fritliggende knive, skal medarbejderen trække sig fra samværet.
- Hvis borgeren udviser truende eller problemskabende adfærd og der er begrundet frygt for medarbejderes eller øvrige borgeres sikkerhed, kontaktes politiet for ransagning og beslaglæggelse.
- Besiddelse af ulovlige knive anmeldes til politiet

Typen af knive

I forhold til typer af knive, kan det anbefales:

- At knive på fællesarealer har afrundet spids
- At der eventuelt kun anvendes knive med plasticskæreblad, som fint kan anvendes til brød, grøntsager og lign.
- At der i yderste konsekvens hvis borgeren vurderes farlig, kan udleveres plasticbestik ved spisesituationer

Oversigt over anbefalingerne

På næste side er der afslutningsvist en skematiseret oversigt over arbejdsgruppens anbefalinger. Tanken er, at denne oversigt hurtigt kan printes ud, og bruges aktivt til inspiration - både i behandlingspsykiatrien og på specialområderne.

Skema: Adgang til/omgang med skarpe og spidse genstande

Oversigt over Arbejdsgruppens anbefalinger					
Planlægning af aktiviteter der involverer brugen af skarpe og spidse genstande	<p>Planlæg aktiviteten nøje inden den indledes og overvej følgende i risikovurderingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan er borgeren den pågældende dag? (hvordan har borgeren været de forudgående dage) • Faglig viden om borgeren. Udgør denne borger en særlig risiko. Er der udarbejdet en risikoprofil på borgeren, og er det hér beskrevet, om denne borger har en historik ift. eks. knive, som er vigtig at være opmærksom på? • Vurdering af hvor aktiviteten skal foregå – eget hjem eller på fællesarealer? • Foregår aktiviteterne umiddelbart uden brug af skarpe genstande, men i nærhed af sådanne? • Er der tale om alenearbejde? • Hvor mange skal deltage i aktiviteten i forhold til de medarbejderressourcer der er sat af til det? • Hvis flere borgere skal deltage, hvilke kan så ud fra en sikkerhedsmæssig betragtning håndtere eks. knive, og hvem skal sættes til andre opgaver? 				
Sikkerhedsmæssige retningslinjer ved brug af skarpe og spidse genstande i aktiviteter	<p>Skab overblik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lav lister over antallet af skarpe genstande – lav optælling jævnligt • Kun 1 kniv fremme ad gangen under aktivitet • Hav ikke skarpe genstande som ikke bruges, fremme på borde eller i opvasker. • Som medarbejder skal du placere dig, så du kan se borgeren der anvender eks. kniven hele tiden • Gå ikke fra aktiviteten, hvis skarpe genstande er i brug • Gør det til en regel, at man ikke går rundt med knive/sakse, hvis man skal hente noget. 				
Opbevaring og sikring af skarpe og spidse genstande	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%; background-color: #d3d3d3;">Fællesarealer m.m</th> <th style="width: 50%; background-color: #d3d3d3;">Borgeres eget hjem</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Låse skarpe genstande inde i skuffer, • Låse skarpe genstande inde på depotrum, hvis der er fare for at skuffer brydes op. • Sætte knive fast med wire i passende længde, så man kun står et bestemt sted og udfører en aktivitet. </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Udarbejd en liste over skarpe genstande borgeren har i boligen. • Den enkelte borgers opbevaring af eks. knive skal indgå i de daglige risikovurderinger • Henstil til at skarpe genstande opbevares aflåst, enten i skuffe, eller bag låst yderdør, så de ikke umiddelbart kan stjæles eller benyttes af andre borgere eller gæster. • Hvis borgeren er truende, og der er begrundet frygt, kontaktes politiet • Besiddelse af ulovlige knive anmeldes til politiet </td> </tr> </tbody> </table>	Fællesarealer m.m	Borgeres eget hjem	<ul style="list-style-type: none"> • Låse skarpe genstande inde i skuffer, • Låse skarpe genstande inde på depotrum, hvis der er fare for at skuffer brydes op. • Sætte knive fast med wire i passende længde, så man kun står et bestemt sted og udfører en aktivitet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Udarbejd en liste over skarpe genstande borgeren har i boligen. • Den enkelte borgers opbevaring af eks. knive skal indgå i de daglige risikovurderinger • Henstil til at skarpe genstande opbevares aflåst, enten i skuffe, eller bag låst yderdør, så de ikke umiddelbart kan stjæles eller benyttes af andre borgere eller gæster. • Hvis borgeren er truende, og der er begrundet frygt, kontaktes politiet • Besiddelse af ulovlige knive anmeldes til politiet
Fællesarealer m.m	Borgeres eget hjem				
<ul style="list-style-type: none"> • Låse skarpe genstande inde i skuffer, • Låse skarpe genstande inde på depotrum, hvis der er fare for at skuffer brydes op. • Sætte knive fast med wire i passende længde, så man kun står et bestemt sted og udfører en aktivitet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Udarbejd en liste over skarpe genstande borgeren har i boligen. • Den enkelte borgers opbevaring af eks. knive skal indgå i de daglige risikovurderinger • Henstil til at skarpe genstande opbevares aflåst, enten i skuffe, eller bag låst yderdør, så de ikke umiddelbart kan stjæles eller benyttes af andre borgere eller gæster. • Hvis borgeren er truende, og der er begrundet frygt, kontaktes politiet • Besiddelse af ulovlige knive anmeldes til politiet 				
Typer af knive	<p>I forhold til typer af knive, kan det anbefales:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At knive på fællesarealer har afrundet spids • At der eventuelt kun anvendes knive med plasticskæreblad, som fint kan anvendes til brød, grøntsager og lign. • At der i yderste konsekvens hvis borgeren vurderes farlig, kan udleveres plasticbestik ved spisesituationer 				